

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeus

Kärjätuomari Wilhelm Norrman

Maarintie 4

02150 Espoo

lansi-uusimaa.ko@oikeus.fi

Asiantuntijalausunto

18.2.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite: K 20/2025 vp; lakivaliokunnan kokous 20.2.2026

Asiantuntijalausunto hallituksen kertomuksesta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Lakivaliokunta on pyytäessään Länsi-Uudenmaan kärjäoikeutta nimeämään asiantuntijan ohjannut kiinnittämään huomiota kertomuksen teemoista lakivaliokunnan toimialaan, erityisesti oikeuslaitosta koskevaan jaksoon 6. Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden kärjätuomarina esitän lausuntona kohteliaimmin seuraavan.

Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025 on kärjäoikeuden näkökulmasta sisällöltään ja painotuksiltaan huolellisesti laadittu. Kertomus antaa oikeuslaitosta koskevilta osiltaan kattavan ja todenmukaisen kuvan kielilainsäädännön toteutumisesta ja muistakin kielioloista.

Konkreettisenä esimerkkinä ja vertailukohtana kuvaan kielioloja ja kielellisten oikeuksien toteutumista Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudessa. Nykyinen kärjäoikeus muodostui Espoon kärjäoikeuden ja Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden yhdistyessä 1.1.2019.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuden tuomiopiiriin kuuluvat Espoo, Hanko, Inkoo, Karkkila, Kauniainen, Kirkkonummi, Lohja, Raasepori, Siuntio ja Vihti. Tuomiopiiri muodostuu siten pääosin kunnista, joissa ruotsinkielisten osuus on suuri tai jossa enemmistön kieli on

ruotsi. Pääkaupunkiseudun tuomioistuimena Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen tulee myös käsiteltäväksi laajasti rikosasioita, joissa vastaajat ovat ulkomailta – myös muista Pohjoismaista.

Tämä tarkoittaa, että useimmissa kärjäoikeuden toimivaltaan kuuluvissa asiaryhmissä tulee säännöllisesti vireille myös ruotsinkielisiä asioita. Myös Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudessa on kuitenkin havaittu se kertomuksessa niin oikeuslaitoksen osalta kuin yhteiskunnassa yleisemminkin tunnistettu kehitys, että asiaan osallinen tai asianosainen aloittaa yhteydenpidon tuomioistuimen kanssa suomeksi tai luopuu oikeudestaan käyttäen ruotsia. Kertomuksessa kuvastuu yksi syy tälle on vaikeus löytää kulloiseenkin asiaryhmään erikoistunut tai perehtynyt ruotsinkielinen asianajaja tai muu avustaja. Vastaavasti erikoistumista edellyttävissä rikosasioissa esitutkintaa ei ole aina ole tehty ruotsiksi, vaikka rikoksesta epäillyn kieli on ruotsi.

Tavanomaista on myös, että ruotsinkielisellä tai syvästi kaksikielisellä on virheellinen käsitys siitä, miten asian käsittely on käytännössä järjestettävissä ruotsiksi. Usein tilanne tunnistetaan tuomioistuimessa ja saadaan korjattua informoimalla henkilöä hänen oikeuksistaan. Kaiken kaikkiaan nykyään näyttää harvinaisena, että joku joutuisi ”taistelemaan” kielellisistä oikeuksistaan kärjäoikeudessa.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudella on pidemmän aikaa ollut erinomaiset edellytykset käsitellä asioita myös ruotsiksi. Keväällä 2026 kärjäoikeudessa on 12 vakinaista tai määräaikaista kaksikielistä kärjätuomaria, minkä lisäksi muutkin tuomarit käsittelevät asioita ruotsiksi niiden laadusta ja laajuudesta riippuen. Tämä tarkoittaa käytännössä, että juttujako toteutuu kaikissa asiaryhmissä niin, että siihen sisältyy vuorottelun tai sattumanvaraisuuden elementti, eikä juttu ohjaudu käsittelykielen perusteella aina tietyille tuomarille. Tilanne on siten olennaisesti parempi kuin mitä on ajateltu vähimmäistasoksi erityistä kielitaitoa edellyttävien tuomarin virkojen sijoittamisesta annetun asetuksen 1 §:ssä, jonka mukaan Länsi-Uudenmaan kärjäoikeuteen on sijoitettu viisi ns. kielituomarin virkaa.

Länsi-Uudenmaan kärjäoikeudessa on ruotsinkielisiä notaareita, haastemiehiä, kärjäsihteereitä ja muuta kansliahenkilöstöä. Kansliahenkilöstön osalta on tunnistettu samankaltaisia rekrytointivaikeuksia kuin mitä kertomuksessa on todettu. Sen

vuoksi käytännön kansliatyössä kuten esimerkiksi yhteydenottoihin vastaamisessa on hyödynnetty kaksikielisiä tuomareita. Ruotsinkielisiin istuntoihin ei useinkaan voida osoittaa pöytäkirjanpitäjää, jolla on erinomainen ruotsin kielen taito.

Prosessikielen valinnassa ja tulkkauksen järjestämisessä on ilmennyt käytännön vaikeuksia tilanteissa, joissa toisessa Pohjoismaassa asuva tai oleskeleva vieraskielinen henkilö on syytteessä rikoksesta Suomessa. Tällaisen henkilön on usein mahdollista vaihtelevassa laajuudessa seurata oikeudenkäyntiä ja osallistua siihen ruotsin kielellä, vaikka hän tarvitsee tulkkausta kolmannelle kielelle. Ruotsin ja useiden vieraiden kielten välillä on usein mahdotonta löytää tulkkausta. Todettakoon, että suomen ja ruotsin välinen tulkkaus käräjäoikeudessa liittyy lähinnä tilanteisiin, joissa asianosaiset ovat erikielisiä ja toinen ei ymmärrä toisen kieltä riittävästi.

Kieliolojen osalta voidaan vielä todeta myönteisiä kokemuksia siitä, että syyttäjät, asiamiehet ja virkamiehet ovat oikeudenkäynnissä rohjenneet käyttää ruotsin kielen taitoaan epäröinnistä huolimatta. Oikeudenkäyntiin eri rooleissa osallistuvat asettavat omalle työskentelylleen – kielitaito mukaan lukien – korkeat laatuvaatimukset. Käytännössä on kuitenkin voitu havaita, että useilla on aivan riittävä ruotsin kielen taito jopa oikeudenkäynnissä työskentelyyn, ja että säännöllisessä työssä siinä myös harjaantuu nopeasti.

Kielioloista voidaan vielä todeta, että kertomuksessa kuvattu ruotsinkielisten asioiden lukumäärän pieneneminen voi johtaa vähitellen siihen, että tuomioistuinkielessä käytettävän ruotsin kehitys taantuu suhteessa arki- ja yleiskielen kehitykseen. Tässä suhteessa on merkityksellistä, että Tuomioistuinvirastossa on ruotsin kielen erityisasiantuntemusta. Se edistää muun muassa tietojärjestelmähankkeiden erilaisten asiakirjapohjien kielellistä ajanmukaisuutta.

Wilhelm Norrman
Käräjätuomari
Länsi-Uudenmaan käräjäoikeus